

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	J. van den Toorn	Datum	19 september 2023
Doorkiesnummer	030 - 28 65227	Kenmerk	11566694
E-mail	Jessica.vanden.toorn@utrecht.nl	Onderwerp	Ondersteuning gedupeerden Toeslagenaffaire
Bijlage(n)	-	Beleidsveld	Werk en Inkomen / Jeugd

Geachte leden van de raad,

Tussen 2005 en 2019 is bij een groot aantal ouders de kinderopvangtoeslag onterecht stopgezet door de Belastingdienst. Daarbij is gezinnen ongekend onrecht aangedaan. Sinds 2020 werkt de Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT) aan het financieel herstellen van dat onrecht.

In de [Raadsbrief Ondersteuning gedupeerden Toeslagenaffaire](#) (d.d. 21 jan 2022) beschreven we uitgebreid hoe de buurtteams gedupeerde Utrechtse gezinnen begeleiden, afgestemd op de behoefte van het gezin en gebaseerd op de bestaande structuren van het Utrechtse zorgmodel. Met deze brief informeren we u over de ontwikkelingen sindsdien.

Langdurige inzet nodig

Toen het Rijk de gemeenten benaderde voor aanvullende brede ondersteuning aan gedupeerden, gingen alle betrokkenen ervan uit dat de ondersteuning aan ouders binnen afzienbare tijd (hooguit twee à drie jaar) zou zijn afgerond. De compensatie door het UHT aan de gedupeerden van de toeslagenaffaire verloopt helaas stroef. Twee jaar nadat het rapport *Ongekend onrecht* uitkwam, zien we dat de afhandeling van alle dossiers van gedupeerden door de UHT veel vertraging en obstakels kent. Hoewel deze vertraging buiten onze macht ligt, zijn we enorm teleurgesteld dat de gedupeerde gezinnen zo lang moeten wachten tot dit onrecht hersteld wordt.

In de [Kamerbrief 'Maatregelen met betrekking tot CWS'](#) (d.d. 7 september 2023) erkent het kabinet dat gedupeerden nu te lang moeten wachten op een integrale beoordeling en compensatie van aanvullende werkelijke schade. In de brief stellen zij onder andere aanpassingen bij de Commissie Werkelijke Schade (CWS) voor. Deze commissie speelt een belangrijke rol bij de behandeling van verzoeken om vergoeding van aanvullende schade.

Inmiddels bieden wij in Utrecht, op verzoek van het Rijk, al bijna drie jaar brede ondersteuning aan (mogelijk) gedupeerde ouders en kinderen van erkend gedupeerde ouders. Dit is hulp op alle leefgebieden, zoals financiën, wonen, zorg, gezin, werk, opleiding en gezondheid. Deze ondersteuning loopt in Utrecht via de buurtteams. De sociaal raadslieden van U Centraal

ondersteunen met juridische advies, onder andere in het proces rond de Integrale beoordeling (IB) en Commissie Werkelijke Schade (CWS).

Wij zien dat de lange wachttijd bij de UHT gevolgen heeft voor het welzijn en welbevinden van onze gedupeerde inwoners. De stroeve afhandeling zorgt voor grote frustraties bij zowel gedupeerden als hulpverleners en de (financiële) problemen stapelen zich op. Dit maakt het lastig om het vertrouwen van ouders in de overheid te herstellen en echt te werken aan een nieuwe start.

Ontwikkelingen op Rijksniveau

Op 5 november 2022 is de Wet hersteloperatie toeslagen inwerking getreden. Deze wet heeft als doel om de benodigde juridische basis te bieden voor het uitvoeren van een aantal regelingen. In de wet zijn naast de bestaande regelingen (Catshuisregeling en Commissie Werkelijke Schade), ook aanvullende regelingen opgenomen zoals de Kindregeling, de regeling voor ouders die nu in het buitenland wonen en de regeling voor gedupeerden van de zorgtoeslag, huurtoeslag en/of het kindgebonden budget. Per 15 juli 2023 is aanvullende wetgeving in werking getreden voor gedupeerde ex-toeslagpartners en nabestaanden van overleden gedupeerde aanvragers of overleden kinderen.

Voor een gedetailleerde beschrijving van de voortgang van de hersteloperatie toeslagen verwijzen we u naar de voortgangsrapportages die de Rijksoverheid ieder kwartaal publiceert. De meest recente [voortgangsrapportage](#) gaat in op de periode januari-april 2023.

Zowel gedupeerde ouders, als hun kinderen en ex-toeslagpartners kunnen een beroep doen op de brede ondersteuning die in Utrecht via de buurtteams loopt. Vanaf 2024 geldt dit ook voor de nabestaanden.

Hulp bij herstel en het maken van een nieuwe start binnen de gemeente Utrecht

Vanaf de start van de Hersteloperatie loopt de brede ondersteuning in Utrecht via het buurtteam Jeugd en Gezin. Sinds een tijdje is ook het buurtteam Sociaal aangehaakt op de ondersteuning. Zij zijn aangehaakt omdat volwassen kinderen (boven de 23 jaar) van gedupeerden zich steeds vaker melden voor hulp. Het doel van de gemeentelijke hulp aan de gedupeerde ouders en/ of hun kinderen is ervoor zorgen dat zij zo snel mogelijk hun leven weer kunnen oppakken. De gemeente draagt bij aan het herstel.

De hulp is niet gericht op het compenseren van geleden schade uit het verleden; dit is aan de Belastingdienst. De ouder/het kind heeft regie en keuzevrijheid bij deze ondersteuning. Het buurtteam stelt op het moment dat de ouder (of het kind) zich meldt, de hulpvra(a)g(en) vast en doet wat op dat moment nodig is om een nieuwe start mogelijk te maken.

De mate waarin Utrechtse ouders zijn gedupeerd in de toeslagenaffaire loopt sterk uiteen. Een aanzienlijk deel van de gedupeerde ouders heeft (substantieel) minder dan € 30.000 schade geleden. Met de reeds ontvangen compensatie kunnen zij een nieuwe start maken. Deze ouders hebben relatief minder vaak behoefte aan ondersteuning of begeleiding. Maar voor een deel van de ouders is die € 30.000 slechts een druppel op de gloeiende plaat. Zij hebben veel schade geleden en kunnen pas verder met hun herstel na de integrale behandeling en een aanvullende schadevergoeding.

We zien meermaals het verwoestende effect van de affaire op de levens van gezinnen. Carrières zijn gedwongen gestopt, huizen verkocht, ouders gescheiden en kinderen zijn in plaats van studeren gaan werken. Verder zien we bij ouders en kinderen veel depressies, PTSS, stress en schaamte. Geen

Datum 19 september 2023
Ons kenmerk 11566694

enkel compensatiebedrag kan recht doen aan dergelijk leed. Maar de financiële schadeloosstelling is wel een noodzakelijke eerste stap naar herstel. Het is wrang dat juist de gezinnen die hard zijn getroffen, lang moeten wachten op die genoegdoening.

1400 (mogelijk) gedupeerde gezinnen

Op peildatum 3 juli 2023 hebben zich in totaal 1400 Utrechtse ouders gemeld bij de Belastingdienst als (mogelijk) gedupeerde van de kinderopvangtoeslagen affaire. Er zijn verder 2309 kinderen van (mogelijk) gedupeerde ouders geregistreerd.¹ Deze aantallen kunnen nog tot einde van dit jaar stijgen, want (mogelijk) gedupeerden kunnen zich nog tot 1 januari 2024 melden bij de Belastingdienst.

In totaal heeft buurtteam Jeugd en Gezin (Lokalis) sinds de start van de Hersteloperatie 696 inwoners in traject (gehad). Dit zijn ouders en kinderen uit in totaal 319 unieke gezinnen². Bij het buurtteam Sociaal (BTO) hebben zich tot nu toe 17 volwassen kinderen van gedupeerden gemeld.²

Bereik

Gemeenten ontvingen tot en met 2021 de gegevens van alle aangemelde ouders om namens de Belastingdienst/Toeslagen met hen contact op te nemen. Deze 1189 ouders zijn door het buurtteam actief benaderd via brief en telefoon. Van hen had 20% behoefte aan ondersteuning.

Op advies van de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) mogen gegevens niet meer gedeeld worden zonder toestemming van de gedupeerde. Gedupeerden mogen zich uiteraard ook zelf melden bij het buurtteam. Hiervoor maken we de drempel zo laag mogelijk. Dat doen we via duidelijke informatie op de websites van de gemeente en de buurtteams, een apart emailadres en berichten via social media. Ook informeren we alle buurtteammedewerkers regelmatig over de Toeslagenaffaire en de mogelijkheden om gedupeerden te ondersteunen, zodat zij hier alert op zijn in hun caseload.

Verder organiseren de buurtteams in samenwerking met Stichting Lotgenotencontact lotgenotenbijeenkomsten. Gedupeerden kunnen via de lotgenoten/informatiemiddagen en -avonden in contact komen met elkaar en met het buurtteam. Ondanks de wisselende opkomst, zijn de gesprekken en contacten die ontstaan waardevol.

Komende tijd verkennen we of we nog meer kunnen doen om onze gedupeerde inwoners te bereiken, zodat de mensen die behoefte hebben aan brede ondersteuning, deze ook daadwerkelijk ontvangen. Daarbij leren we ook van de ervaringen in de andere G4 gemeenten en Almere (waar veel gedupeerden wonen).

Vanaf september 2023 sluiten we aan bij de deurbezoeken die het ministerie van Financiën organiseert. Het gaat om het bezoeken van gedupeerde ouders met openstaande gerechtelijke vorderingen, die zich nog niet gemeld hebben bij het Loket Private Schulden. Volgens schattingen van het ministerie gaat het in Utrecht om ongeveer 75 gedupeerde ouders. We zullen hulp bieden bij schulden en de inwoners actief wijzen op de brede ondersteuning van de buurtteams.

Hulp bij schulden

In de [Raadsbrief Ondersteuning gedupeerden Toeslagenaffaire](#) (d.d. 21 jan 2022) beschreven we uitgebreid hoe we gedupeerde ouders helpen die schulden hebben aan de overheid of aan private

¹ Peildatum 3 juli 2023, bron: [Aantal aanmelders per gemeente - Samen herstellen \(toeslagen.nl\)](#)

² Peildatum 1 juli 2023

Datum 19 september 2023
Ons kenmerk 11566694

schuldeisers. Werk en Inkomen heeft vanaf peildatum 1 januari 2022 inmiddels 30 vorderingen van gedupeerde ouders kwijtgescholden. Het gaat om een totaal bedrag van ruim € 84.500.

Een deel van de gedupeerde ouders heeft ook nog andere schulden, bijvoorbeeld aan de zorgverzekeraar, de bank of de verhuurder. Deze private schulden worden door negen lokale kredietbanken voor alle gedupeerden in Nederland namens de Rijksoverheid afbetaald. De stichting Sociale Banken Nederland (SBN) heeft dit uitgevoerd. De Gemeentelijke Kredietbank Utrecht heeft hier in opdracht van SBN aan meegewerkt tot en met 31 december 2022.

Sinds 28 september 2022 voert de Gemeentelijke Kredietbank Utrecht ook de vergoeding van de al betaalde schulden (zowel publiek als privaat) uit. Diverse gedupeerden hebben hun schulden afbetaald met de ontvangen compensatie van de Belastingdienst. Omdat de compensatie daar niet voor is bedoeld, kunnen gedupeerden hun afbetaalde schulden indienen bij SBN. Samen met twee andere kredietbanken bekijken we of deze gedupeerden in aanmerking komen voor vergoeding en betalen die uit.

Voor inwoners die bij ons een schuldregeling hebben op het moment dat ze als gedupeerde erkend worden, dienen we een aanvraag bij de UHT in om het traject te beëindigen. UHT betaalt aan ons dan de vorderingen van de schuldeisers of het saneringskrediet. Wij zorgen ervoor dat de schuldeisers worden betaald en de gedupeerde zonder schulden verder kan.

Anders dan de Catshuisregeling, worden de private en publieke schulden van kinderen van gedupeerde ouders niet kwijtgescholden. Het geldbedrag van de Kindregeling kan in de boedel vallen voor schuldeisers. Dit betekent dat het kind of de jongere niet zelf over het geldbedrag kan beschikken. Momenteel lopen er gesprekken met de VNG en het ministerie van Financiën om een generieke schuldenaanpak te ontwikkelen voor deze doelgroep. Totdat er een landelijke generieke aanpak komt, blijven we in Utrecht doorgaan met onze eigen schuldenaanpak. Daarnaast roepen we schuldeisers op om coulant om te gaan met deze doelgroep en de Kindregeling niet in de boedel mee te nemen.

Hulp uit het Toeslagen-herstelpotje

Voor de diverse problemen waar ouders tegenaan lopen is niet altijd een passende regeling beschikbaar. Het terugwinnen van het vertrouwen van de gedupeerden en ze weer perspectief voor de toekomst bieden is onze hoofdprioriteit. Dat betekent: maatwerk, snel handelen en (veel) ruimte houden voor beoordeling door de professionals en medewerkers in de uitvoering om te bepalen wat er nodig is.

In de vorige brief vertelden we al over het Toeslagen-herstelpotje dat gezinswerkers en sociaal raadslieden kunnen benutten om een praktische schade voor een gezin op te lossen.³ Vanaf het begin tot 1 juli 2023 is het potje 125 keer benut (44 keer in 2022 en 81 keer in 2023) voor een totaalbedrag van € 392.742. Het Rijk compenseert de gemeente voor deze kosten. Het potje wordt vooral benut voor woninginrichting, medische kosten en studie. Maar ook uitgaven op het terrein van vervoer, schulden en huishoudelijke apparatuur komen regelmatig voor.

³ Dit is afgeleid van het Voorkom Erger Potje uit de actieagenda Utrechters Schuldenvrij en werkt op dezelfde manier, maar met een hoger maximumbudget per casus.

Als er bedragen boven de 8.000 nodig zijn, dan worden die in het 8.000+ overleg besproken met adviseurs vanuit de buurtteams, U Centraal en Werk en Inkomen. Eerder informeerden we u dat deze casussen bij het Citydeal-overleg ingebracht werden. Het bleek niet altijd passend om de Doorbraakmethode en de Waardendriehoek één op één in te zetten voor deze groep gedupeerden. We misten waardes als herstel van vertrouwen en genoegdoening, die specifiek voor deze groep zo belangrijk zijn. Bovendien biedt de Wet hersteloperatie toeslagen nog meer ruimte voor maatwerk voor gedupeerden en zijn we minder gebonden aan o.a. de Participatiewet, terwijl de deelnemers aan het Citydeal-overleg juist gewend zijn om naar ruimte te zoeken binnen deze wetten (de waarde 'legitimiteit').

Hulp via de U-pas

We vinden het belangrijk dat kinderen van gedupeerden mee kunnen blijven doen, terwijl hun ouders nog op het financieel herstel door de Belastingdienst wachten. Daarom kunnen gedupeerde gezinnen in ieder geval nog tot 1 juli 2024 gebruik maken van de U-pas, ook als zij meer dan 125% van het sociaal minimum verdienen. De buurtteams ondersteunen bij de aanvraag van de U-pas.

Hulp bij huisvestingsproblemen

In de brede ondersteuning kijken we ook naar de woonsituatie. Soms zijn er huisvestingsproblemen ontstaan die een nieuwe start in de weg staan. Op basis van kennis, ervaring en vergelijkbare casussen, wordt gezocht naar de meest passende maatwerkoplossing. In enkele gevallen is woonurgentie op hardheid passend.

Leren van de Toeslagenaffaire

Op verschillende manieren proberen we met elkaar te leren van de Kinderopvangtoeslagaffaire. Zo hebben we interne leerbijeenkomsten georganiseerd, waar thema's als institutioneel racisme aan de orde zijn gekomen. Ook doen we mee met diverse onderzoeken en pilots van de het Rijk/de Belastingdienst/ de VNG om te kijken hoe het UHT kan verbeteren en versnellen.

Via verschillende brieven bent u inmiddels ook geïnformeerd over het onderzoek naar de lessen van de Kinderopvangtoeslagaffaire in Utrecht, Amsterdam en Almere. Zo heeft u in de [Raadsbrief Lessen uit de Kinderopvangtoeslagaffaire \(vervolg\)](#) (d.d. 20 juni 2023) kunnen lezen hoe we als gemeente aan de slag gaan met de aanbevelingen langs drie ontwikkelsporen, te weten:

1. Verlagen van drempels voor inwoners om problemen bij de overheid te signaleren;
2. Het verbeteren van het werken met en leren van inwonerssignalen;
3. Vergroten van het handelingsperspectief en versterken maatschappelijke sensitiviteit van de publieksdienstverlener.

We gaan er in Utrecht, in nauwe samenwerking met andere gemeenten, de VNG en het Rijk, alles aan doen om ongekend onrecht voor onze inwoners in de toekomst te voorkomen.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris,

de burgemeester,